

Тодор Евронски е роден Странджа планина, село Евронозово. Завършил е полувисшия Институт по съобщения и Висшия електротехнически институт. Спечелил е конкурс за разказ във в. „Земя“ в 1992 г. Автор е на трилогията „Кръстът на Гривица“, от която в издателство „Български писател“ са излезли 1 и 2 том. В подготовка е издаването на 3 том. Трилогията е исторически роман за българското време, обхващащо периода от 1943 г. - след смъртта на Борис III до събарянето на мавзолея.

Желаещите да получат неговите книги на сдружения земеделец Евронски да се обадят на тел. 02/ 824 38 58.

ЗЕМЯ БАЩИНА

Разказ от Тодор Евронски

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката. Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката.

Утрото едва се пробуждаше и макар че първите проблеснали лъчи на бавно надигащото се слънце докоснаха лицето му и косата, на светлината присви още повече цепката на хлътналите си в дълбоката си черупка очи, Босилката усещаше на гръба си все още прекрадвацията се утрина хлад. Раменете му почувстваха проникналата хладна тръпка и се размърдаха. „Още петнайсетина разкрача и ще стигна края. Всъщност къде е края? А да, хе-е там - до крушата... Като се обърна, слънцето ще ме удари отзад и гърбът ще се стопли“ - мислеше си Босилката и продължаваше да крачи.

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката.

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката.

Вчера гдето се вика: още пристигнал не пристигнал, цял ден се шура из селото. По някое време отиде и при кмета. Не бяха се виждали сумати години. Като деца играеха заедно, а сега не можеха да се познаят. Разговаряха дълго - за какво ли не. Детските спомени, скътани в неприкосновените чекмедженца на паметта, напиреха да излязат и изпълнят тясното пространство на канцеларията с аромата на своята неподправеност. Говореха за всичко. Гледаха се с бликнали от радост очи и говореха, говореха... Опря въпросът и до нивата на „Арпалъка“. Работата бе в това, че въпросният парцел бе за Босилката нещо повече от наследствена нива, а в същото време Арпалъците бяха раздадени за лично ползване и сформираната наскоро поземлна комисия взе решение парцелите да си останат във владение на ползвачоимеещите ги. Та затова, като стана реч за него, разговорът затегна. Стигна се дори и до удряне по масата.

- Разбери - отсече по едно време Босилката. - Тая нива ме докара отново на село. Ако нея не я имам, няма какво да дира тука... А при Гулата повече не ме пращай. Снощи как ли не го увещавах - не иска да я отстъпи и това е. - И като замахна с ръка, добави: - Серсем си бе и серсем си остана. С него не можеш да разговаряш, камо ли да се разбереш.

Тръгна си, добавяйки заканително: - Гино тая нива няма да я оре... - А сутринта го завари там - на нивата.

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката...

Вече се бе обърнал и слънцето огряваше гърба му. „Благинка си е топлината. Дрехата и дебела да е, пак усещаш гальовната ѝ ласка. Само че, драги, краката ти ще прогизнат от утринната роса - засмя се и цъкна с език - какво нещо е времето, забравил съм, че тука утрините са с голяма роса. Нищо, нека да я има. След малко слънцето ще я дигне... Я, подгони я. Първите струйки вече се вият... - Спря за момент и се заслуша в посока на отсрещната тръстика. - Най-после се обади птичка. Снощи в кръчмата дядо Лазо каза, че като се пръснали хората, се пръснала и горската твар. Може пък и да е прав. Нали всичко е свързани брънки в един общ синджир. Колкото и да е чудно, но и на горската обител ѝ е нужен човешки допир... - Пак го блъсна натрапчивата мисъл за нивата.

- Да оставиш питомното в града, да бхъташ толкова километри и за какво, Арпалъка да го вземе друг. И то не кой да е, ами Гино Гулата. Не, тая няма да я бъде...“ - Нещо го припари през гърдите, спря да си вземе въздух и продължи...

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката.

Кракча с единия, кракча с другия - замах с ръката.

Босилката крачеше от край до край - ту на едната, ту на другата страна, замахваше с ръка и си представяше как се пръска зърното в угарта - „сееше“. Защо го правеше - не знаеше. Някакво вътрешно чувство го караше да крачи от синор до синор и да „сее“. И нищо не можеше да го спре да не го прави - „сееше“. Слънцето вече се бе вдигнало високо, а той продължаваше да крачи: кракча с единия, кракча с другия - замах

с ръката - „сееше“...

„Ето я и крушата: на синора с нивата на Тодорчето“. Спря се и се вгледа в стеблото ѝ. Времето не бе пощадило и нея. Старческите ѝ бръчки се бяха напукали до голо, горе, в изсъхналата корона, няколко изфилзили клончета напояна, че все пак още е жива. Почувства се уморен и седна. Опря гръб на грубия ѝ ствол и притвори очи. Картината, толкова пъти преживявана, се изправи пред очите му.

Беше късна есен. Денят вече клонеше към залеза, когато баща му, притиснал с лявата ръка излъсканата от времето крина, крачеше - крачка след крачка - в припната угар и хвърляше с ривачен замах семето. След него, като достолепни персони в черно, крачеха по браздите неизменните за орния пасторал гарги. Вече бе впрегнал воловете във вляка и той щеше да седне отгоре му: хем да подкарва, хем да тежи, та да се зарие хвърленото зърно, когато от дола се зададоха двама души и бързо се насочиха към тях. Когато стигнаха до крушата, където бе багажът, ги извикаха. Баща му го хвана за ръката. Усети как коравата му длан потръпна и се навлягна. Приближиха. Непознатите бяха облечени еднотипно: каскет, винтияга, голф, туристически обувки - на раменете си карабина.

- Ти си Коста Босилски - рече, по-скоро изфъфли, вместо поздрав оня с очи на сына сова.

- Аз съм - отвърна с пресъхнал глас баща му - откъде ме знаете?

- Знаеме те и толкоз - гласът му бе рязък, режещ. - Ние сме от четата на „Горяните“. - С това обясняваше като че ли всичко. И без да даде възможност на баща му да каже каквото и да е, продължи със същия студен, враждебен глас: - Ще ни отведеш ли до Лисия баир?

„Като ви гледам с тези нови дрехи, хич не ми мязате на хора, гдето ходят в гората“ - сигурно бе искал да им каже баща му, но вместо това заговори на пресекулки:

- Да-а, но детето, воловете... Трябва да се обади вкъщи, да си взема дреха...

- От дреха няма да имаш нужда, - каза оня с усмивка, в гънката на която се четеше: „Защо ти е дреха бе, човек, не

виждаш ли, че си опиваш“ - и за да сложи края на всякакъв по-нататъшен разговор, заключи с недвусмислен глас: - Тръгваме веднага... Воловете ще ги впрегнем и детето ще ги откара. Няма страшно, селото ей го къде е.

Притисна се у баща си и захълца. Усети треперящата му ръка на главата си. И сега го виждаше как приклепна и го притисна в себе си. По бузите му се стичаха две едри сълзи - бе разбрал всичко.

- Хайде, голямо момче си вече. Поздрави майка си и ѝ кажи, че скоро ще се върна. - Каза колкото се може по-спокойно, а двете сълзи продължаваха да уедрават.

Другият грубо го изтръгна от бащината прегръдка и го задърпа към вляка. Чу само баща си, очевидно преодолял себе си, твърдо и отчетливо да казва:

- Нека воловете да останат впрегнати в ярема. Така по-лесно ще ги закара...

Намериха го след няколко дена в дълбокото дере, на ей оня - отсрещния, баир. Не бяха се постарали дори да го заровят като хората. На погребението се събра цялото село. И още там, докато жените го оплакваха, мъжете лаконично подхвърляха изрази от рода на: „Изядоха го; отиде си за едното нищо; затриха го“. Най-недвусмислен обаче бе дядо Танас, който, въпреки гнетящата гробищна покрива, с припламнали пламъчета в очите изримува в свойствения си стил:

- Който не оди в Текезето, че оди в земето. - И цъкна с език.

Както си седеше, ръката му се протегна и загребла докоснатата пръст. Усети в шепата си хладната ѝ влажна пръст. Стриво я стисна. Остър усет на присвиващ гърдите спазъм и засуха в гърлото го накараха да си спомни за кладенчето в дола. Понечи да стане, но почувства, че няма ни сили, ни желание. Отметна уморено глава назад и я опря на ствола. Погледът му се зарее натам, накъдето бе се отдалечил завинаги баща му...

След разговора си с Босилката в кметството Толев дълго мисли, приседнал на стола. Пред погледа му стоеше стовареният върху масата пестник на Босилката, съпроводен от заканителните думи: „Гино тая нива няма да я оре“.

- Боже, пак ли ще се върне времето да се вдига брадва за единия синор? - Помисли си Толев. - Остава и това да ми дойде на главата... - После си каза: „Не, това няма да го бъде“. - А по мървало „бутна“ портника на Гино Гулата.

Разговаряха дълго. Обяснява му, че тая нива за Босилката не е просто нива, а бащина памет; че ще вземе да го вкарва в грях; че ще му дадат друга, не по-лоша, но Гино запъна и не мръдна. Каквото и да му говореше Толев, каквито и доводи да привеждаше - не отстъпваше. По едно време Толев дори не издържа и почти изкрещя:

- Абе, човек! Какво искаш, децата си сираци ли да оставиш? - На което Гено само се усмихна и махна с ръка, добавяйки: „От него не ме е страх. За тая работа той дупе нема“. - После остана вглъбен, видимо в дълбок, мъчлив разговор със себе си и в по някое време отрони:

- Тола, Гино Гулата със земя сделка не прави. Тая земя на пушинак бе станала като ми я дадоха. С ей тия ръце живот съм ѝ давал. Пък и да ти кажа: ние с него като деца нещо не се погаждахме. Ама заради паметта на баща му ще я отстъпя. На фронта баща ми е спасявал, на къщата ми тухли е градил. - И почувствал, че е отхвърлил тежкия товар от сърцето си, продължи с друг, олекнал глас. - От него друга не искам. Вижете в управата, ако можете да отделите от общото - отделете. - И стана с думите: - Бъди рахат. Утре ще ида при него и ще му кажа: „Със сърце съм я работил, със сърце я работи“.

Гино не бе от хората, които времето да ги подтиква. Затова потърси Босилката едва по гладне. Като разбра, че е тръгнал към Арпалъците още рано-рано сутринта, се усмихна в себе си, казвайки си: „Припрян човек, брей!“ - и се отправи нататък. Видя го отдалече да седи под крушата и закричи по-широко. „Заспал е“ - рече си и го повика по име. Отговор не получи. Нещо го жегна и се разбърза. Спря на разкрач от него. Ха-ха да му извика - не можа. Студена пот го обля. Бавно вдигна ръка и се прекръсти.

Опрял гръб на огрубялата крушова кора, отметнал назад глава, Босилката седеше неподвижно с поглед вторачен натам, напредето за последен път бе видял да върви баща си. Изстиналата му ръка продължаваше да стиска загребаната земя. Това бе земя-памет; земя-сърце. Отивайки си, Босилката отнасяше със себе си и стиска земя. Земя-Бащина...

Автобиография

Не съм с лицето на икона,
Не съм и с чара на магона.
Момиче селско,
на къра съм родено,
с дъха на житно зърно
и го днеска упоено!

Набало

Жената не е бременна!
Жената е напъпила!

Животът започва така:
Пълката става цял,
цветът се превръща в свят.

И така се повтаря
едно безкрайно начало
и всеки в живота се влита
като частица от цяло.

Светът се ражда от пълка.
Жената не ражда от време.

ВАСКА АНГЕЛОВА,
гр. Троян

Великата задача на народното освобождение!

От стр. 4

Създавайки братски отношения, забравете всички лични горчивини, приемоте братската горчивина като сладко, като меклем. Обявете, както казва народът: вместо червата ви да се влачат, кажете, поясът ми да се влачи. Така ще можем наистина с твърдост, с достоинство, с гордост да изпълним дълга си като истински български патриоти и революционери, и да се върнем в свободна, независима и демократична България! (бурни, нестихващи ръкопляскания и заглушително „ура“!)

Говори председателстващият събрание г-н **Йордан Райчев:**

Драги братя и сестри,
Драги гости,

Преди да благодаря от ваше име на председателя, аз искам да си припомним, щото виждам тул два портрета в две рамки, нещо незначително, обаче с голямо съдържание. Единият щеше да бъде жив дълго време, ако не беше повел хъшовите да освобождава България. Другият щеше да бъде също жив, ако беше казал само две думи, от когото се искаха, че не е с д-р Димитров. А той каза: „Аз съм само негов заместник, аз изпълнявам неговите нареждания!“ Аз знам, въобще ние знаем, че не можем да бъдем като оenzi селянин, който засвири със свирка, с лист в гората и предаде другаря на Ботев - Бенковски.

Преди да благодаря на председателя на БНК от ваше и от мое име, аз ви подканвам в памет на героите-светци да станем и с едноминутно мълчание да почетем паметта им.

Господин Председателю,

Други Д-р Димитров,

Аз съм председателствал ваше събрание в онзи момент, когато над вас тежеше сабята. Над вас тежеше всеки момент да ви бъде отнета главата. Вие тогава - на Втория събор в България, в град Пловдив пред 200-хиляден народ, предимно селяни, казахте на врага: „Аз ви разбирам, че не можете да дадете на народа, да го нахраните и да го облечете. Аз ви разбирам много добре, казах го и на правителството, вие не можете да му дадете, защото действително България е оградена от бившото окупатори. Но аз знам, че едно може да му дадете и вие направихте апел към българския народ, вие сте длъжни да искате, да искате правителството да ви даде свободата (бурни ръкопляскания). Тогава ние за пръв път казахте: СВОБОДНА И НЕЗАВИСИМА БЪЛГАРИЯ в присъствието на диктатора. Тогава вие казахте тържествено на трапезата, която беше богато украсена с плодвете на българската земя. Тогава излязоха генерали, министри и владци благословиха софрата. Всички изказаха пожелания за успеха на фронта, успеха на властта. Вие тогава казахте: „Господа, чух, благословихте, но вие забравихте тоз, който ни е поднесъл това тази вечер - българския селянин. Вдигам чаша и пия в негова чест!“

Господин Председателю,

Ако на времето Ботев пое 200-та хъшове да освобождават България, аз мисля, че ще... (последните няколко мисли не са записани. Краят на магнетофонната лента).

Записът на речта на г-р Димитров и изказването на г-н Йордан Райчев са направени от сержант Тодин Тодинов. Дешифрирането на записа извърши Сава Севов.